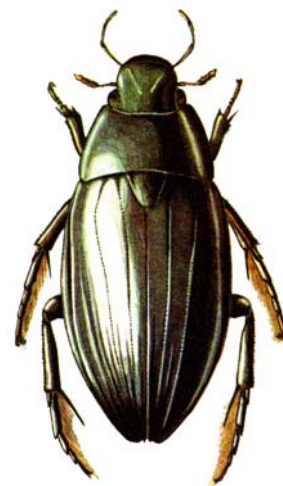

VODOMIL

občasník potamologického klubu ČSOP Troja
číslo 1, říjen 2006

Rozebíháme potamologický klub a začínáme psát Vodomila

Vodomil černý je pěkný, několik centimetrů velký brouk, obývající stojaté vody. Podle všeho je dost vzácný - kdo ho kdy viděl živého, ať se přihlásí. Vodomil člověk je nejspíš ten, kdo má rád vodu stojatou i tekutou, potoka a řeky, rád kolem nich chodí, kouká na ně, poslouchá je, někdy se v nich máčí nebo po nich pádluje, a občas si říká, že je škoda, že s těmihle žilami naší krajiny se trochu líp nezachází. Náš Vodomil by měl být informačním občasníkem pro tento typ lidských vodomilů. Silueta sympatického brouka je tedy na první stránku posazena z důvodu společné záliby v jistém typu prostředí, nemá naznačovat nějakou vyhraněně entomologickou orientaci občasníku.

Potamos je řecky řeka. Slovem potamologie se rozumí nauka o povrchově tekoucích vodách. Ovšem toto vědní odvětví, které naučný slovník označuje za součást hydrologie, se aspoň u nás příliš výrazně neprofilovalo. Většina vodohospodářů tento pojem nejspíš vůbec nezná. Tak se snad ani nebude nikomu jevit nepatřičným, že se chceme označovat jako potamologický klub.

Jsme ochránci přírody. Před 25 lety služebně nejstarší z nás, tehdy hlavně studenti nebo čerství absolventi gymnázia na Letné, zakládali místní organizaci Českého svazu ochránců přírody. Hodně jsme se angažovali v ochraně blízké Trojské kotliny, proto naše organizace nese jméno „Troja“, ve svazu má číslo 01/30. Po celou dobu sídlí v letenské vodárenské věži v Korunovačnické ulici. Po čtvrt století jsme se už trochu vyčerpali a původní nosná témata, jako uklízení smetišť nebo sekání trávy, postupně přenecháváme mladším. Ale přátelský vztah k vodě máme trvale (včetně předsedy organizace Kobyláka, který v osobním životě preferuje pivo) a někteří z nás jsou vodohospodáři nebo působí v blízkých oborech.

Potamologický klub může využít potenciálu naší organizace ČSOP, včetně materiálního zázemí, a horlivosti těch z nás, kteří se vodou blíže zabýváme. Jeho hlavní náplní by mělo být neformální předávání a získávání informací k podpoře ochrany a obnovy přírodního rázu vodních toků a jejich niv. Chceme pomáhat novým směrům ve vodním hospodářství, které po stu letech začíná znát i jiné věci, než regulování, dláždění, zatrubňování, stavění hrází a přehrad. Nové směry, jako jsou revitalizace, ekologizace správy vodních toků nebo ekologicky orientovaná protipovodňová opatření, je třeba podporovat osvětou na veřejnosti i mezi odborníky, protože neinformovanost, neznalost a nadměrné lpění na překonaných schématech brání správnému vývoji možná víc než často deklarovaný nedostatek finančních prostředků. Do těchto věcí mají co mluvit i neodborníci, kteří mají mnohdy k vodě v krajině podstatně lepší vztah, než třeba někteří zabezdění vodohospodáři. Úspěchem by bylo, kdyby se nám podařilo také trochu pomoci komunikaci mezi technickou a přírodovědeckou sférou,

kteří má zatím velké rezervy. Nikdo z našeho současného kruhu není rybář, ale jsme si vědomi toho, že moderně orientované říční rybářství, jaké „je v módě“ v pokročilejších evropských zemích, se už víc než o kila nachytaného masa stará o dobré podmínky pro fungování vodních ekosystémů. Proto bychom chtěli komunikovat i s rybáři a mít v nich čím dál tím víc spojení.

Veselá meliorace.

Zatím skromně uvažujeme tři typy činnosti - vydávání internetového občasníku Vodomil, pořádání seminářů a přednášek a příležitostné výlety a výpravy kolem vody.

Toto snažení nebude mít valný efekt a také by asi brzy zvadne, pokud se nám je nepodaří rozšířit mimo úzký kruh našich dosavadních členů a příznivců. Rádi bychom k neformální, příležitostné spolupráci získali další lidi, kteří mají k uvedeným tématům co říct nebo naopak stojí o informace. Začneme u přátel a známých z odborných institucí, budeme se snažit upoutat studenty blízkých směrů. Ty všechny zveme k účasti na činnosti potamologického klubu. Zápisné a přihlášky nevybíráme, členské průkazy klubu nevedeme - pokud někdo nebude mít zájem stát se členem mateřské organizace ČSOP. V občasníku uveřejníme podepsané příspěvky ověřitelného původu, které budou mít hlavu a patu a budou se pohybovat v mezích slušnosti, práva a přijatelného slohu a gramatiky. Pokud bude klub životný, může se v budoucnu snažit o aktivnější vystupování. V některých situacích, kdy to bude potřeba, může se prostřednictvím základní organizace ČSOP například vyjadřovat ke konkrétním problémům.

Za výbor 01/30, ZO ČSOP „Troja“

Tomáš Kobylák, řečený Ládín, předseda výboru
Ing. Tomáš Just, člen výboru

Adresa organizace:

DDM Praha 7, Na výšinách 1000, 170 00 Praha 7

Operativní kontakt: vodomil@email.cz

Až do zřízení samostatné stránky potamologického klubu je občasník Vodomil přístupný na stránkách 01/30. ZO ČSOP „Troja“. Do vyhledávače stačí napsat **ČSOP Troja**, a máte to.

*Ploučnice
u Hradčan,
léto 2006*

Na titulní straně:

Jarní nálada na přirozeném toku řeky Skalice pod Čimelicemi, na Písecku. 2006

Krajinná výstava v Chebu a v Marktedwitu

Naše zahradní a podobné výstavy, jako určitý obraz společnosti, orientované na pokleslou komerci, jsou vcelku smutná záležitost. Na zavedených výstavištích se opakují akce spíše na způsob matějské pouti, kde zahradních, natož pak krajinářských inspirací tak moc není, zato je tam tlačence stánků s mimořádnými noži na krájení hřebíků, s rafinovanými

Prostor pod chebskými hradbami, upravený pro účely výstavy.

ostříči těchto podivuhodných nožů, s naprosto zázračnými lepidly a dalším sortimentem, obvyklým na vietnamských tržištích. Takhle aspoň znám Floru v Olomouci, Zemi živitelku v Českých Budějovicích, Zahradu Čech v Litoměřicích a Jarní a Podzimní zemědělce v Lysé nad Labem. V Německu mají podobné blešárny také, ale nevydávají je za zahradní výstavy. Mají zavedenu zajímavou tradici zemských a dokonce i spolkových zahradních výstav (Landes- nebo Bundesgartenschau), které se pokaždé konají někde jinde. V každém městě, které získá pořadatelsví výstavy - je to podobně jako s olympiádami - se pro ni vybere nějaký kus zanedbané periferie, staré průmyslové plochy nebo něco podobného. V tomto území se během několika let příprav vybuduje výstaviště. Ale nedělá se jenom pro samotné konání akce. Když výstava skončí, areál zůstane na místě jako veřejný park. Na každém takovém výstavišti se najde něco podnětného také pro, vodohospodáře a vodokrajináře. Revitalizace kusu potoka nebo řeky, vybudování nějakého nového zajímavého parkového potůčku, vodní plochy a celkem povinně také vodního hřiště pro děti.

Poprvé tato dobrá metoda pronikla i k nám. Letos od 24. března do 24. září jsme mohli vidět výsledky. Bavorský Marktedwitz přibral ke svojí výstavě pár kilometrů vzdálený Cheb - a činovníci chebské se odhodlali k odvážné účasti na prospěšném, leč náročném tvůrčím podniku. Pozoruhodné odhodlání vytvářet veřejné hodnoty, jaké u činovníků u nás v Praze nevidáme.

Vodařské těžiště chebské výstavy představuje vyčištěný, parkově upravený břeh Ohře, který dříve hostil různé nepořádky. Což na fotografiích moc nevynikne, když nemáme srovnání s dřívějškem. Tak radši ukážeme zahradní úpravu s vodní komponentou, kterou se prezentovala jedna ze zúčastněných sadovnických firem.

V Chebu byl pro výstavu upraven zejména pravý břeh Ohře pod hradem a kus hradního příkopu. Podle fotografií tam dříve byla převážně jakási parková úprava, ale dost rozpačitá a zanedbaná. V Marktrechwitz tvoří jednu část areálu koupaliště, které bylo adaptováno na přírodě blízký provoz s regenerací vody v přírodu napodobujícím mokřadu. Druhá část leží na bývalých průmyslových plochách - zajímavého kontrastu bylo dosaženo vytvořením parku s velkým jezírkem v bezprostřední vazbě na starou textilní továrnu.

Parkový potůček. Jde o tvorbu přírodě blízkého koryta vodního toku, a tedy tento objekt v Marktrewitz spadá do oboru revitalizací.

Z naučné expozice Bavorského zemského ministerstva životního prostředí: Osvětový simulátor zemětřesení. Nastavíte příslušný stupeň, a ono to s vámi třese.

Oba areály jsou zaplněné různými atrakcemi, z nichž některé ukazujeme na fotografiích. Pozitivní je silná snaha o vytváření přeshraničních vazeb, včetně provozu pravidelného autobusového pendlu mezi oběma městy. Německé texty na výstavě v Chebu celkem nepřekvapí, ale dvojjazyčné popisy v Marktrewitzu potěší. Jak jsem tak zaslechl, různí lidé si odnášejí různé dojmy. Některým našim lidem

se zdá chebská část ve srovnání s bavorskou chudá, ale myslím, že toto hodnocení vychází hlavně z kvantity různých vpodstatě zábavních atrakcí.

Částečná revitalizace říčky Kössein u staré textilní továrny je také součástí výstavy.

Dětské vodní hřiště s objekty, inspirovanými těžbou zlata.

V Bavorsku už jsem pár výstavišť viděl a řadu atrakcí mohu vnímat jako celkem rutinní záležitost - třeba včetně oblíbených expozic úpravy hrobů a různých ekologicko - výchovných pavilonů, altánů, stanů nebo jurt, kde vás už poměrně stereotypně nutí sahat poslepu do různých pytlíků nebo truhlíků, vciťovat se do přírody a rozpoznávat, jestli hnětete sušenou alpskou mateřidoušku, nebo kobylinec. Zato u nás jsem ještě nic takového neviděl - ze začátku se mi taky zdálo, že pod chebskými hradbami vidím prázdná místa po těch stáncích se zázračnými lepidly, ale po chvíli jsem mohl vnímat areál ne jako soubor jednotlivostí, ale jako zhmotnění pozitivních myšlenek o hodnotě a kultivovaném využití kusu krajiny. Bylo by moc dobře, kdyby u nás chebská výstava nezůstala poslední.

TJ.

Voda jako nosný prvek turecké zahrady.

Zřízením výstavního areálu byl kultivován prostor vedle staré textilní továrny. Také továrna se do výstavy zapojila, byla na ní pro návštěvníky postavena vyhlídková plošina (viz Beobachtungsstelle). Odtud je dobře vidět mimo jiné roztomile revitalizovaný potůček.

Na zahrádku se doporučuje místo trpaslíků umístit „Vzpomínku na dědečka a babičku“.

Expozice pamatuje i na rybáře. Ryba ekologická. Ryba přírodní. Ryba po našem.

Lepší vodní hřiště bývají vybavena samohybným prámovým přívozem. Zde v provedení „šlapohyb“ a s nerezovým zábradlím.

Za revitalizacemi do Vídně

Trápen hesly „Wien“, „Gewässerrenaturierung“ (revitalizace vodních toků), „Bachrenaturierung“ (revitalizace potoka, potoků) a několika podobnými vyvrhl počítačový vyhledávač odkazy na dvě revitalizace, proběhnuvší na území metropole bývalé monarchie. Revitalizace říčky Wien, neboli, aby se to nepletlo se jménem samotného města, Wienfluß, a potoka Liesing. Tož, zpáteční autobusová jízdenka do Vídně stojí u Eurolines kolem sedmi set korun, tak jedeme. Je horké léto, tedy netřeba řešit nocleh, přespí se na lavičce na osvědčeném místě u Starého Dunaje.

Wienfluss

Ale vždyť říčku Vídeň známe! Když jsme se byli hned při první návštěvě někdejšího hlavního města podívat na Schönbrunn (jestli to tam staříčkový mocnář doopravdy zřídil tak, jak píše klasik) a vylezli jsme z metra, tak nám bylo divné, že podzemní dráha vede v jednom vyzdřeném koridoru s nějakou vodou. Tak to byla Wienfluß. Revitalizace se odehrává o něco výš proti proudu, kde ještě říčka není tak úplně zkanálovatělá. Pohodlnou příměstskou drahou ze Západního nádraží se dojede do stanice Weidlingau, což je hned vedle luxusního předměstí Hadersdorf, kde měl zámek populární generál Laudon. A prakticky u zastávky Weidlingau začíná revitalizace. Říčka je veskrze podobná našemu Botiči v jeho nešťastné pražské trati. Po obou stranách zástavba, více či méně strmé svahy nebo přímo zdi. Dno, tedy kyneta, bylo i tady před revitalizací vydlážděné. Revitalizace se odehrávala většinou právě ve dně, protože pro nějaké expanze do stran nebylo místo. Dno dlážděné bylo nahrazeno dnem přirozeně kamenitým a byly odbourány všechny stupně, které vytvářely překážky pro pohyb vodních živočichů. takže to celkově lépe vypadá a díky členitým tvarům také to opět splňuje jakési „ekologické minimum“. Podél břehu vede cesta pro pěší a pro cyklisty.

Částečná revitalizace koryta říčky Wienfluss. Geometricky pravidelné povodňové koryto zůstalo zachováno, revitalizována byla alespoň kyneta, kterou procházejí běžné průtoky. Koryto doprovází slušná cesta pro pěší a pro cyklisty.

V Hadersdorfu se niva rozšiřuje, ale je vyplněna soustavou asi 12 velkých dešťových nádrží. Jsou to staré stavby, koncepce z doby betonové - od říčky je dělí souvislá vysoká stěna z betonu. To není na pohled nic moc, ale i při revitalizaci říčky bylo toto uspořádání zachováno. Z hlediska ekologie a vzhledu území by bylo vhodnější zadržovat povodňové průtoky v celé šíři nivy, tedy včetně koryta říčky - pak by ji nemusela doprovázet ohyzdná stěna. Ale existující uspořádání má jistou funkční výhodu - retenční prostor se nemusí zaplňovat za menších průtoků při nástupu povodně a uchovává se volný až pro co nejúčinnější „odříznutí“ vrcholu povodňové vlny. Ovšem aby to tak fungovalo, musí se vhodně manipulovat nápuštními objekty retenčních nádrží, což se nemusí vždy podařit.

Kynetu stabilizují a současně člení nepravidelně rozmístěné kamenivo různých velikostí.

Revitalizace doznívá kousek nad konečnou stanicí podzemní dráhy Hütteldorf a dál k Schönbrunnu pokračuje říčka Vídeň již zcela v dlažbě a v betonu.

Revitalizaci provedlo město Vídeň asi před šesti lety. Podle nálezů na internetu se v současné době diskutuje alespoň o částečných revitalizačních úpravách říčky dole ve městě, včetně vybudování moderní cyklistické stezky.

Protipovodňová výstražná signalizace („Bliká-li výstražné světlo, opusťte Wienfluss“).

Svah nad novou cestou pro pěší a pro cyklisty je místy vyskládán velkými kameny. Vznikají tu zajímavá stanoviště pro rostliny a živočichy.

Liesing

Potok Liesing teče po jižním okraji Vídně a v minulosti byl obvyklým způsobem technicky upraven - do tvaru hlubokého lichoběžníku s vydlážděnou kynetou. V roce 2005 provedl vídeňský magistrát revitalizaci několikakilometrového úseku ve čtvrtích Neulaa, Oberlaa a Unterlaa. Dojede se tam šikovně tramvají nebo autobusem z konečné stanice trasy 1 podzemní dráhy.

Opět jde o částečnou revitalizaci. Lichoběžníkový průřez velkého povodňového koryta zůstal v podstatě zachován, jenom dláždění kynety bylo nahrazeno kamenným záhozem. V několika místech bylo možné celé koryto trochu rozšířit, tam vznikly ve dně jakési tůňky, které budou sloužit také jako zachycovače splavenin - vždy do nich vede zpevněný sjezd, umožňující zajíždění čisticí techniky. V rámci možností se i tato revitalizace snaží být příjemná pro lidi. Podél potoka vede souvisle nová pěší a cyklistická stezka, doprovázejí ji spíše parkově pojaté

výsadby stromů a keřů. Hezky je u potoka upraven střed obce Oberlaa - na levém břehu byla vytvořena odpočinková plošina s lavičkami, na břehu protějším vznikl prosklený pavilonek zřejmě hlavně pro školní ekologickou osvětu. Zrovna byl zavřený, ale i zvenku bylo vidět alespoň pár poučných tabulí, vysvětlujících hlavně biologický význam revitalizace.

Rok stará částečná revitalizace potoka Liesing působí poněkud monotónním dojmem. Je ale třeba uvážit, že výchozí stav

byl podobný jako na Botiči v Nuslích nebo na Rokytce v Libni - kyneta opevněná betonovými deskami, žádné místo pro změny trasy a nutnost zachovat povodňovou průtočnou kapacitu. Z ekologického hlediska je alespoň nahrazení betonového opevnění nepravidelnými strukturami z kameniva přínosem.

Ostatně také Starý Dunaj, na jehož břehu jsem i při této výpravě přenocoval, je úředně veden mezi objekty revitalizovanými péčí vídeňského magistrátu. Dnešní dvě aktivní řečiště Dunaje, vytvořená při regulaci ve druhé polovině 19. století, jsou celkově dost hnusná, jako podle pravítka, s dokonale nečleněnými břehy. Někdejší malebnost velké řeky se zachovává právě na Starém Dunaji, což je původní řečiště, které se při regulaci stalo postranním ramenem. Břehy, včetně dvou ostrovů, tu lemují příjemné zahrádky, vodácké základny a nábřežní hospůdky. Aby se lidi dostali k vodě a také do vody, je tu postavena řada dřevěných molátek s lavičkami a se schůdky do vody. Ozkoušel jsem to. Došel jsem tam před půlnocí, dost prosmažen horkým dnem, a koupel mi přišla vysloveně vhod. Nocleh na lavičce byl v pohodě. TJ.

Břeh Starého Dunaje provázejí konstrukce, přibližující vodu lidem. Český vandrovní vodohospodář se před noclehem na lavičce osvěží koupelí - do vody pro ten účel sestupují dřevěné schůdky s protiskluzovou úpravou.

Ráno na Starém Dunaji. Evropská City na Dunajském ostrově.

Pozvání na akce, konané v podzimní sezóně roku 2006

Semináře a přednášky se konají vždy v klubovně 01/30. ZO ČSOP „Troja“ ve 2. patře staré vodárenské věže na Letné, DDM Na výšinách, vchod dvorem z Korunovační ulice.

Z úsporných důvodů uvádíme společně akce potamologického klubu i ZO ČSOP - není organizačních důvodů k oddělování a každý přijde na to, co se mu bude hodit.

Sobota 21.10. 2006: **Podzimní úklidová brigáda v chráněném území U Hájů ve Stodůlkách.** Sraz v 8.00 na stanici autobusu 174 na Hradčanské a potom v 8.30 na stanici téhož autobusu na Vidouli, kde se vystupuje. S sebou pracovní oděv a rukavice. Akci vede náčelník Ládín.

Pondělí 23.10. 2006: Ve Věži od 18.00 obrazová prezentace T. Justa: **Za vodními zajímavostmi Mnichova a okolí.** Isara - zatím největší revitalizovaná řeka v Evropě. Povodňové území v nivě Isary nad Mnichovem. Povodňové parky. Vodařské i jiné zajímavosti v největším evropském technickém museu.

Sobota 4.11. 2006: **Výprava na horní tok Kocáby, mezi Dubencem a Dobříší.** Sraz v 7.15 na autobusovém odjezdišti Na Knížecí (zadní strana stanice metra Anděl). Návrat možná později večer. Pěší trasa cca 20 km. Při protivném počasí se nekoná.

Pondělí 6.11. 2006: Ve Věži od 18.00 obrazová prezentace T. Justa: **Vodařská expedice do Dánska.** Řeka Skjern - zatím nejdelší revitalizace v Evropě. Programy záchrany místních populací lososů.

Pondělí 13.11. 2006: Ve Věži od 18.00 obrazová prezentace J. Hoffmanna: **Výprava do Černé Hory. A možná něco z letošních cest po Francii.**

Pondělí 20. 11. 2006: Ve Věži od 18.00 obrazová prezentace M. Bernáškové: **Vodohospodářka pracovně v Moldávii.** Pomáháme s obnovou průtokoměrné sítě na moldavských řekách. Výprava na člunu do rumunské delty Dunaje.

Pondělí 4.12. 2006: Ve Věži od 18.00 přednáška - obrazová prezentace T. Justa: **Vývoj technologie revitalizací drobných vodních toků na příkladech ze Středních Čech.** Jak se vyvíjelo a vyvíjí modelování přírodě blízkých koryt potoků.

Pondělí 18.12. 2006: Ve Věži od 18.00 **tradiční vánoční besídka ČSOP „Troja“ - SOUŠKA.** Vítán je každý, zejména pokud přinese hodně cukroví a darů pro přátele.